

Utbildningssektionen
Christin Appel

Utbildningsdepartementet

Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Sammanfattning

- SKR avstyrker förslaget om att ett nytt kapitel införs i skollagen som innebär att skolväsendet ska arbeta brottsförebyggande.
- SKR avstyrker förslaget om att det i skollagen införs bestämmelser som innebär att det på alla förskole- och skolenheter ska bedrivas ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete.
- SKR tillstyrker förslaget om särskilt stöd till skolor som är särskilt brottsbelastade och medverkar gärna i arbetet med hur ett sådant stöd skulle kunna utformas.
- SKR avstyrker förslaget om att det i samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt även för de lagar och andra regler som gäller i samhället.
- SKR ställer sig tveksamma till behovet av förändrad lagstiftning beträffande huvudmannens ansvar gällande beredskap att hantera allvarliga våldssituationer.
- SKR avstyrker förslaget om att det i skollagen införs bestämmelser som ger rektorn möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål.
- SKR ställer sig tveksamma till förslaget om att införa en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det vidtas åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till verksamhetens område.

- SKR ställer sig tveksamma till att det införs en bestämmelse som reglerar skolans ansvar att polisanmäla vid misstanke om att en elev har begått ett brott.
- SKR delar inte utredningens bedömning av de ekonomiska konsekvenserna.

Allmänna synpunkter

Skolan arbetar i stor utsträckning brottsförebyggande även om det brottsförebyggande syftet är sällan uttalat. Skolor och förskolor har stort fokus på områden som samverkan, trygghet och att motverka kränkande behandling, vilket i sig kan bidra till att förebygga brott. Lagstiftningen har stärkts både när det gäller kommunernas brottsförebyggande ansvar och samverkan.

För att säkerställa trygga och säkra skolmiljöer som främjar barn- och ungas utveckling på bästa sätt behöver alla skolor ha en fungerande samverkan med övriga aktörer, exempelvis polisen och socialtjänsten. Därigenom ökar chansen för att fånga upp elever med normbrytande beteende.

Det är dock viktigt att inte se det brottsförebyggande arbetet som en fristående del i arbetet med att främja en trygg och säker miljö för alla, utan som ett led i det bredare arbetet. En fördjupning av ordinarie samverkan kring individer som det finns oro kring, behöver ske, oavsett vad oron gäller, då det är samma aktörer som berörs, skolan, socialtjänsten och polisen. Skolans och förskolans arbete vid olika former av oro för elever kan delas in i olika faser, det förebyggande, främjande och åtgärdande.

En välfungerande lokal samverkan är grunden i det brottsförebyggande arbetet. I de fall det går att få samtycke från individens vårdnadshavare vid tidig oro eller mer akut oro kan berörda myndigheter och aktörer samlas och skapa en gemensam lägesbild i syfte att erbjuda och genomföra rätt insatser, från rätt aktör i rätt ordning.

SKR anser att det är mest resurseffektivt och ändamålsenligt att bygga på den lokala samverkan som redan finns. Genom samverkan, tillit och förståelse kan elever som riskerar att begå brott lättare identifieras, varigenom aktörerna tillsammans kan förhindra brottslig verksamhet.

16.2 Det finns behov av ett nytt kapitel i skollagen

Utredningens förslag: Ett nytt 5 a kapitel införs i skollagen (2010:800) som innebär att skolväsendet ska arbeta brottsförebyggande genom att utföra vissa närmare beskrivna uppgifter samt ger skolväsendet både möjlighet och skyldighet att arbeta med vissa säkerhetsfrågor.

SKR avstyrker förslaget.

SKR anser att skolans roll i det brottsförebyggande arbetet primärt är att stödja eleverna att nå så långt som möjligt utifrån läroplanens mål. En förutsättning för att kunna fullgöra detta uppdrag är att skolan har möjlighet att fokusera på sitt kärnuppdrag. Skolor och förskolor behöver även få erforderligt stöd från andra offentliga verksamheter vid behov. I de frågor som detta betänkande behandlar är det främst socialtjänsten och polisen som bör arbeta i nära samarbete med förskolor och skolor.

I betänkandet finns förslag om att skolan ska överta vissa arbetsuppgifter som idag utförs av polisen, framför allt möjligheten att undersöka väskor och andra föremål. SKR vill betona vikten av att skolans resurser avsätts för att fullgöra skolans kärnuppdrag. I de fall där skolan är en arena för brottslighet eller rekrytering till brottslighet behöver skolan självklart arbeta med dessa frågor, i nära samverkan med till exempel polis och socialtjänst. Det bör dock åläggas huvudmannen att avgöra hur ett sådant arbete bör utföras på varje förskola och skola.

SKR delar inte utredningens förslag att det behövs ett nytt kapitel i skollagen. De föreslagna bestämmelsernas skiftande karaktär talar enligt SKR för att de kan delas upp och placeras i olika kapitel i skollagen. Det anförs i betänkandet att förslagen har samma övergripande syfte att motverka brottslighet och tillförsäkra barn, elever och personal en trygg och säker skolmiljö. Det finns dock redan bestämmelser och kapitel i skollagen som har dessa övergripande syften. Att använda befintliga kapitel framstår som en mer ändamålsenlig och lättbegriplig ordning.

SKR anser att det arbetssätt som beskrivs i utredningen för det brottsförebyggande arbetet har sådana likheter med arbetet mot kränkande behandling att dessa förslag lämpligen kan placeras i 6 kap. skollagen. Vissa andra bestämmelser, såsom förslagen om undersökning av väskor och polisanmälan har enligt SKR en sådan nära koppling till barnens och elevernas trygghet och studiero att de kan placeras i 5 kap. skollagen. SKR:s övriga synpunkter på de nu nämnda förslagen följer nedan.

16.3 Skolan ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs bestämmelser som innebär att det på alla förskole- och skolenheter ska bedrivas ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Det betyder att alla förskole- och skolenheter ska göra en kartläggning av den brottslighet som förekommer i samband med verksamheten. Resultatet av kartläggningen ska analyseras och sammanställas i en lägesbild. Med lägesbilden som underlag ska ställning tas till behovet av åtgärder för att förebygga brott i anslutning till verksamheten SOU 2024:17 Skolans ansvar för säkerhetsarbete och en åtgärdsplan upprättas. Minst en gång om året ska lägesbilden uppdateras och åtgärdsplanen följas upp. Arbetet ska i den utsträckning som det är lämpligt integreras med annat liknande arbete som förskolorna, skolorna och fritidshemmen är skyldiga att utföra. Huvudmannen ansvarar för att arbetet blir utfört.

SKR avstyrker förslaget.

Skolor och förskolor ingår i det arbete som för mindre än ett år sedan reglerades i lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Kommuner ska bidra till att samhällets samlade brottsförebyggande arbete bedrivs på ett effektivt sätt (2 §) genom att fullgöra de uppgifter som följer av denna lag.

Inom ramen för lagstiftningen ska kommunen ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område, som bland annat ska innehålla en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser (4 §). Med lägesbilden som underlag ska kommunen besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (5 §).

Som utredningen även framhåller finns det flera olika former av analys- och planeringsarbete av relevans för det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet. Skolan och förskolan ska bland annat bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete enligt skollagen och ett systematiskt arbetsmiljöarbete enligt arbetsmiljölagen. Det finns även ett ansvar att förebygga kränkande behandling och diskriminering. Huvudmannen ska vidare säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Med anledning av skolans befintliga ansvar, i kombination med den nya lagen om kommunernas brottsförebyggande arbete där skolan är en central samverkanspart, ifrågasätter SKR om det är motiverat att införa nya regler om säkerhets- och brottsförebyggande arbete.

Lagen om kommunernas brottsförebyggande ansvar avser redan skolan likväl som övriga berörda kommunala verksamheter. SKR menar att den nya lagen om brottsförebyggande arbete bör utvärderas innan kommunerna åläggs nya skyldigheter.

Skolor och förskolor deltar redan i det brottsförebyggande arbete som sker i kommunerna idag. I detta arbete kan ingå att årligen, eller vid behov, bedöma om en sådan kartläggning och framtagande om handlingsplan som utredningen föreslår, ska ske vid huvudmannens förskolor och skolor.

Skolans huvudsakliga del i det brottsförebyggande arbetet är att utgå från hur skolan kan stötta individer med normbrytande beteende och andra riskfaktorer till att inte bli kriminella. Detta genom att vara en del av det individuella arbete som sker kring individen som lämpligen samordnas av socialtjänsten. Skolan är också delaktigt i det lokala samarbetet när det gäller geografiska utmaningar runt skolan. Det är dock viktigt att alla arbetar utifrån var och ens kompetensområde. Det är polisens uppdrag att ta fram den slags kartläggning och lägesbilder som betänkandet beskriver. I de fall polisen behöver ha uppgifter från skolan i detta arbete kan det ske inom ramen för lokal samverkan.

Skolans ansvar i det brottsförebyggande arbetet såväl på grupp- som individnivå, bör framförallt handla om ett förebyggande arbete där skolans värdegrunds- och kunskapsuppdrag ingår. Det är viktigt att värna skolans kärnuppdrag då detta i sig är en skyddsfaktor mot kriminalitet. När det behövs särskilda åtgärder för enskilda individer bör dessa genomföras i samverkan med socialtjänst och polis så att skolan främst kan fokusera på att fullgöra sitt kärnuppdrag.

16.3.6 Skolorna ska stödjas och lägesbilderna ska följas upp nationellt

Utredningens förslag: Regeringen ska ge Brottsförebyggande rådet (Brå) och Statens skolverk i uppdrag att ta fram ett stödmaterial som beskriver hur förskolor, skolor och fritidshem på ett effektivt sätt kan genomföra det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbete som åläggs dem samt hur arbetet kan integreras med annat liknande arbete som de är skyldiga att utföra. Stödmaterialiet ska också innehålla exempel på brottsförebyggande arbetssätt som kan vara särskilt relevanta ur ett skolperspektiv. Skolverket, Socialstyrelsen, Brå och Polismyndigheten ska därutöver ges i uppdrag att lämna förslag på hur ett operativt stöd till skolor som visar sig vara särskilt brottsbelastade kan utformas och fungera. Uppdraget ska samordnas av Skolverket. Stödet ska ha formen av en insatsgrupp med möjlighet till anpassning vad gäller sammansättning och kompetenser beroende på behoven i det enskilda fallet. Regeringen ska ge Brå i uppdrag att göra sammanställningar av skolornas lägesbilder enligt den föreslagna regleringen eller ett urval av dem, analysera resultatet samt redovisa sina slutsatser utifrån det.

SKR tillstyrker förslaget om särskilt stöd till skolor som är särskilt brottsbelastade och medverkar gärna i arbetet med hur ett sådant stöd skulle kunna utformas. Ett sådant stöd måste framförallt involvera lokalpolisområdet. Olika lokalpolisområden arbetar på olika sätt och ett operativt stöd måste vara utformat utifrån lokala förutsättningar.

16.3.7 Vikten av att respektera samhällets lagar och regler ska uppmärksammas i utbildningen

Utredningens förslag: I samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt även för de lagar och andra regler som gäller i samhället.

SKR avstyrker förslaget. Detta ingår redan i skolans uppdrag, såväl i värdegrundsuppdraget som i kunskapsmålen.

16.4.1 Det ska bedrivas ett arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som reglerar huvudmannens ansvar att se till att det på förskole- eller skolenheten bedrivs ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer.

16.4.2 Det ska finnas en beredskapsplan som anger de åtgärder som ska vidtas vid en våldssituation

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det vid förskole- eller skolenheten finns en beredskapsplan för allvarliga våldssituationer.

16.4.4 Skolverket, SPSM, MSB och Polismyndigheten ska få i uppdrag att ta fram en vägledning

Utredningens förslag: Statens skolverk ska tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Polismyndigheten få i uppdrag att ta fram en vägledning för skolors arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer. Vägledningen bör särskilt innefatta rekommendationer för hur övningar ska genomföras. Skolverket ska samordna uppdraget.

Samlad bedömning gällande förslagen 16.4.1. och 16.4.2 och 16.4.4

SKR ställer sig tveksamma till behovet av förändrad lagstiftning.

SKR menar att det i stor utsträckning redan finns stöd i befintlig lagstiftning för de planer som föreslås och att det främst är implementering av dessa som behöver förbättras. Samtidigt är det väsentligt att det inte finns flera parallella planer.

Skollagen reglerar såväl förskolans och skolans tillsynsansvar som ansvar för barn och elevers hela förskole- och skolsituation. SKR menar att den föreslagna regleringen ingår i detta ansvar. Det finns en rad tänkbara

situationer som kan förekomma i förskola och skola där personalen behöver ta hand om svåra situationer. Det är förenat med risker att omnämna några av dessa situationer i lagstiftning medan andra inte nämns. SKR anser därmed att de övergripande formuleringar som finns i dagens regelverk är tillfyllest.

När det gäller övningar, såsom utrymningar, anser SKR att det främst är personalen, och inte eleverna, som bör genomföra sådana övningar; framför allt när det gäller yngre barn och elever.

Skolor bör ha en nära dialog med det lokalpolisområde de geografiskt befinner sig i, när det gäller arbetet med krisplaner etc. Denna dialog är också mycket viktig när det gäller exempelvis att identifiera säkra tillflyktsplatser, där planering måste ske tillsammans med polisen. Det är med allra största sannolikhet en polispatrull från insatspolisen som är först på plats vid en våldssituation och då behöver man ha samma kunskap om tillvägagångssätt med mera.

16.5.1 Skolan ska se till att obehöriga inte ges fritt tillträde till verksamhetens område

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det på förskole eller skolenheten vidtas åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till verksamhetens område under tid då verksamheten pågår.

SKR ställer sig tveksamma till utredningens förslag.

Skolan har redan idag en möjlighet att hindra obehöriga från tillträde, men enligt den enkät som utredningen genomfört, varierar det hur skolor arbetar med detta. Frågan är då om ytterligare lagstiftning är rätt åtgärd, eller om det snarare handlar om att implementera befintlig lagstiftning.

Det är viktigt att skolorna ser att de har reella möjligheter att förhindra att obehöriga ges fritt tillträde till verksamhetens område under tid då verksamheten pågår. Det måste handla om att stödja åtgärder som i det enskilda fallet är behövliga och möjliga.

Den lagtext som föreslås i betänkandet riskerar även att tolkas som ett krav på att varje möjlighet för en utomstående person att ta sig in på området undanröjs, varför SKR anser att det i lagtexten, i det fall förändringen genomförs ska förtydligas att ansvaret avser att *motverka* att obehöriga ges

fritt tillträde. Det behöver också förtydligas vad skolan och huvudmannen ska göra om en obehörig person upptäcks på området.

I författningskommentaren anges att det, i det fall en obehörig person upptäcks på området, behöver vidtas åtgärder för att förmå denne att lämna området. Det behövs dock vägledning gällande vilka åtgärder som får vidtas, om bestämmelsen ger personalen utökade befogenheter eller vad som annars gäller.

16.5.2 Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en vägledning

Utredningens förslag: Statens skolverk ska få ett uppdrag att ta fram en vägledning för hur skolor, förskolor och fritidshem kan arbeta för att begränsa obehöriga personers tillträde till förskole och skolområdet.

16.6.1 Möjligheten ska benämnas undersökning av väskor och andra föremål och bör regleras i skollagen

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs bestämmelser som ger rektorn inom grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål under vissa förutsättningar. Vidare anges att ändamålet med ett sådant beslut är att begränsa risken för allvarigare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten i skolan.

16.6.2 Undersökning av väskor ska kunna beslutas i vissa skolformer och får endast ske inom skolans område

Utredningens förslag: Undersökning av väskor och andra föremål ska kunna beslutas av rektorn för grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. En sådan undersökning får endast ske inom skolans område.

16.6.3 Beslut om undersökning av väskor får fattas om det är nödvändigt för att begränsa risken för allvarigare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten, och ska avse en viss dag

Utredningens förslag: För att rektorn ska kunna fatta ett beslut om undersökning av väskor och andra föremål krävs det att det är nödvändigt för att begränsa risken för allvarigare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten. Beslutet ska avse en viss dag.
Utredningens bedömning: Eleverna ska informeras om att beslut om undersökning av väskor har fattats på förhand, för att ge eleverna skälig tid att rätta sig efter beslutet. Informationsskyldigheten behöver inte regleras särskilt.

16.6.4 Vems väskor får undersökas?

Utredningens förslag: Undersökning av väskor och andra föremål som tillhör elever får ske.

16.6.5 Vad får undersökas?

Utredningens förslag: Undersökning får ske av väskor och andra föremål som elever har, eller har haft, med sig.

16.6.6 Vilka föremål ska eftersökas?

Utredningens förslag: Vid undersökningen ska sådana föremål som avses i 5 kap. 22 § skollagen (2010:800) eftersökas.

16.6.7 Ansvarig beslutsfattare

Utredningens förslag: Rektorn för respektive skolenhet ska besluta om och ansvara för genomförandet av undersökning av väskor och andra föremål som elever har, eller har haft, med sig. Rektorn får inte uppdras åt någon annan att fatta beslutet

16.6.8 Särskilt utsedd personal ska utföra undersökning av väskor

Utredningens förslag: Undersökning av väskor och andra föremål som någon har, eller har haft, med sig ska, om det inte möter hinder, utföras av personal som särskilt har utsetts av rektorn för uppgiften.

16.6.10 Hur ska föremål som hittas vid undersökning hanteras?

Utredningens bedömning: Om föremål hittas ska de kunna omhändertas enligt bestämmelserna i 5 kap. 22 och 23 §§ skollagen (2010:800).

16.6.11 Vad ska hända med elever som vägrar låta sin väska undersökas och elever som påträffas med föremål?

Utredningens förslag: Konsekvenser för elever i samband med undersökning av väskor bör hanteras enligt befintliga bestämmelser i 5 kap. skollagen. Utredningens bedömning: Det saknas behov av att införa en bestämmelse med hänvisning till specifika bestämmelser i skollagen.

16.6.12 Behov av närmare föreskrifter

Utredningens bedömning: Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, kan behöva meddela närmare föreskrifter om undersökning av väskor. Utredningens förslag: I skollagen införs en upplysningsbestämmelse om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela verkställighetsföreskrifter.

16.6.13 Överklagande

Utredningens förslag: Beslut enligt de nya bestämmelserna om undersökning av väskor och andra föremål får inte överklagas. Utredningens bedömning: Det saknas behov av att införa en bestämmelse om detta.

16.6.14 Skolverket ges i uppdrag att ta fram stöd och följa upp tillämpningen

Utredningens förslag: Statens skolverk ska ges i uppdrag att förbereda skolor på möjligheten att besluta om undersökning av väskor enligt vårt förslag. Förberedelserna ska vara klara senast när de nya bestämmelserna ska tillämpas första gången. I uppdraget bör bland annat ingå att säkerställa personalens kompetens och att ta fram stödmaterial för i vilka situationer och på vilket sätt undersökning av väskor får ske, så att elevers rättssäkerhet och integritet så långt det är möjligt värnas. Uppdraget ska utföras i samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten. Skolverket ska också ges i uppdrag att följa upp tillämpningen av regelverket

Samlad bedömning gällande förslagen 16.6.1 – 16.6.14

SKR avstyrker utredningens förslag.

SKR menar att förslaget om undersökning av väskor är en grannliga uppgift som kräver sådan kompetens och sådana befogenheter som poliser har, men som inte kan avkrävas av skolans personal.

SKR anser att skolan vid behov behöver stöd av polis för att agera i situationer då brott kan misstänkas, exempelvis när elever har farliga och/eller olämpliga föremål med sig. SKR anser dock inte att detta ansvar bör åläggas skolans personal, utan ska fortsatt vara ett polisiärt uppdrag.

Förslagen i betänkandet innebär att undersökningar av väskor ska genomföras utifrån generella indikatorer, vilket betyder att sådana undersökningar genomförs enligt generella beslut vid risk för allvarliga ordningsstörningar. Skolan ska ge information på förhand och beslutet ska avse en viss dag, och det är endast stickprovskontroller som ska genomföras. Det innebär dels att eleverna kan undvika att ta med otillåtna föremål just denna dag, dels att man inte kan utreda konkreta misstankar mot en särskild elev. Frågan är därmed om syftet att begränsa risken för ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten kan uppnås med de föreslagna åtgärderna.

Enligt förslaget ska rektorn kunna utse särskilda personer för detta uppdrag. SKR anser inte att någon av de yrkesgrupper som idag vanligen är anställda i skolan är lämplig för detta uppdrag, eller att det är skolans ansvar att anlita särskilda yrkesgrupper med just denna kompetens. SKR anser istället att skolans personal bör ha möjlighet att tillkalla polis, vid konkreta misstankar om säkerhetsrisker. En sådan möjlighet förutsätter att skolan har tillgång till stöd av polis vid behov. SKR bedömer att det inte är rimligt att skolans personal ska ha större möjligheter att kroppsvisitera än polisen, men att polisen behöver ha möjlighet att snabbt agera vid säkerhetsrisker.

SKR delar inte utredningens bedömning att den positiva påverkan av förslaget överväger den negativa påverkan som kan ske på förtroendet mellan elever och skolpersonal. SKR ser istället en stor risk för att förtroendet mellan elever och skolpersonal försvåras av möjligheten att undersöka elevernas väskor, vilket gör att de positiva effekterna behöver vara påtagliga för att uppväga de risker som finns om minskat förtroende.

Något tvångsinslag föreslås inte för elever som inte vill låta sin väska undersökas. Om en undersökning av väskan är frivillig för eleven, även efter att beslut om undersökning har fattats, finns det en uppenbar risk att det aktuella förslaget inte får den effekt som avses. Utredningen skriver att bestämmelserna i 5 kap. skollagen bör kunna tillämpas om en elev inte låter sina väskor undersökas. SKR menar att om förslaget ändå genomförs behöver det vara tydligt för både personal och elever vilka åtgärder som får vidtas om en elev inte vill låta sin väska undersökas och vilka följder det blir om ett otillåtet föremål påträffas. SKR anser att det behövs ytterligare analys och vägledning avseende på vilket sätt bestämmelserna i 5 kap. kan tillämpas och hur personalen får agera i situationer när elever inte vill låta sina väskor undersökas.

16.7 Skolan ges ett ansvar att polisanmäla vid misstanke om brott

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som reglerar skolans ansvar att polisanmäla vid misstanke om att en elev har begått ett brott.

16.7.1 Skolan ska anmäla till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott om inte övervägande skäl talar emot det

Utredningens förslag: Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen eller fritidshemmet kan misstänkas för att ha begått ett brott i samband med verksamheten ska rektorn anmäla händelsen till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det.

16.7.6 Uppgifter om brott kan skyddas av sekretess

Utredningens förslag: Om uppgifter om ett misstänkt brott skyddas av sekretess enligt 25 kap. 1–2 § OSL eller tystnadsplikt enligt 6 kap. 16 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska anmälningsskyldigheten endast gälla för sådana brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ OSL.

16.7.7 Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram allmänna råd kring bestämmelsens tillämpning

Utredningens förslag: Statens skolverk ska ges i uppdrag att ta fram allmänna råd för tillämpningen av bestämmelsen. Uppdraget ska också omfatta att ta fram vägledningar för andra åtgärder som skolan kan vidta vid misstankar om brott i samband med skolans verksamhet. Skolverket ska även ges i uppdrag att i samråd med Polismyndigheten och Socialstyrelsen genomföra en uppföljning av hur bestämmelsen tillämpats av skolorna samt vilka eventuella konsekvenser den fått för Polismyndighetens och socialtjänstens verksamheter.

Samlad bedömning gällande förslagen 16.7 – 16.7.7

SKR ställer sig tveksamma till en bestämmelse om polisanmälan.

Det finns otydligheter gällande bestämmelsen tillämpning. Detta gäller till exempel skyldighet att anmäla brott ”i samband med verksamheten” som är alltför vid jämfört med ”i verksamheten” som bör vara det enda som skolan kan ta ansvar för. Ytterligare otydligheter anges nedan.

SKR bedömer att det inte är önskvärt med polisanmälningar gällande alla brott som begås av barn. Huvudsakliga argument mot en sådan ordning är att det motverkar ambitionerna med en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst och riskerar att skada tillit – både till socialtjänst och skola. Dessutom leder det till ökad administration för skola, polis och socialtjänst med mycket tveksamma vinster. Idag är vår uppfattning att polisanmälningar gällande barn under 15 år i mycket hög utsträckning skickas direkt vidare till socialtjänsten utan någon åtgärd från polisen. Det finns ett stort antal lagförslag i omlopp som får konsekvenser för polisen och det finns en uppenbar risk att polisen inte har resurser att hantera alla polisanmälningar.

Det är av största vikt att skolan agerar även vid små våldshandlingar men frågan är vad som ska föras vidare, och till vem – vårdnadshavare, polis eller socialtjänst. SKR menar att det behöver vara tydligt vilken form av handlingar som ska polisanmälas och vilken effekt det kan ge. (En elev

som biter en annan, en som viftar med armarna och slår till någon, till en regelrätt misshandel.) Om bestämmelsen genomförs behöver de allmänna råden vara tydliga för att motverka risken att ett stort antal anmälningar görs utan tillräcklig allvarlighetsgrad. Skolan behöver kunna avstyra bråk utan att polisanmäla, i de fall en polisanmälan bedöms leda till mer negativa effekter än vad situationen föranledde.

SKR anser även att det är något oklart vilka överväganden som ska göras när det gäller den föreslagna anmälningsskyldigheten och bestämmelsen i 1 kap. 10 § skollagen om att barnets bästa ska vara utgångspunkt i verksamhet enligt skollagen samt artikel 3 i barnkonventionen. Barnets/barnens bästa bör enligt SKR vara avgörande vid bedömningen av om polisanmälan ska göras och ifrågasätter om bestämmelsen i den föreslagna utformningen möjliggör för en sådan tillämpning.

SKR anser inte att det ska införas en skyldighet för skolan att anmäla ett misstänkt brott som inte sker i verksamheten, även om individer som finns i verksamheten har begått dem. Förslaget att anmälningsskyldigheten omfattar brott som skett *i samband med verksamheten* innebär dock svåra gränsdragningsfrågor. En sådan bred anmälningsskyldighet skulle kunna omfatta en rad händelser som sker utanför verksamheten, men där en elev begår ett brott mot en annan elev. Av betänkandet följer även att exempelvis kränkningar av en elev mot en annan elev på internet kan omfattas. SKR ifrågasätter om en sådan bred anmälningsskyldighet är ändamålsenlig och bedömer att den föreslagna formuleringen riskerar att medföra komplexa överväganden. Om regeringen avser att gå vidare med lagförslaget bör en annan formulering övervägas. Utredningens förslag baseras på 31 § lag om särskilda bestämmelser för unga lagöverträdare. Syftet med denna är att socialtjänsten ska ha möjlighet att få klarhet i brottsärenden där gärningspersonen inte är straffmyndig och då för att kunna sätta in rätt åtgärder. En effekt av förslaget om ökad användning av polisanmälan skulle bli att socialtjänsten blev uppmärksam på individen, vilket är positivt då det är viktigt med tidig upptäckt av normbrytande beteenden eller kriminella handlingar. Detta bör dock i större uträkning än i dag kunna anmälas av förskolan och skolan till socialtjänsten, även utan en polisanmälan.

SKR anser att en analys behöver göras kring vilka konsekvenser bestämmelsen kan få i fråga om ansvar för brott, såsom tjänstefel för rektor, om någon polisanmälan inte görs. Det är värt att notera att bestämmelsen innebär ökad dokumentation och administration för skolan.

Om regeringen avser att gå vidare med förslaget anser SKR att ”övervägande skäl” ska bytas ut mot ”särskilda skäl”. Särskilda skäl är ett begrepp som används exempelvis i 32 c § folkbokföringslagen (underrättelse vid felaktig folkbokföring) och i annan lagstiftning och

framstår därför som mer bekant än ”övervägande skäl”.
Undantagsbestämmelsen ska vara så enkel som möjligt att förstå.

Skolan är en del av kommunens brottsförebyggande arbete och det är av stor vikt att i den samverkan som sker med polis, socialtjänst, med flera informera beträffande misstanke om kriminella handlingar, när sådana uppstår.

Utredningens förslag: De föreslagna författningsbestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2025. Huvudmannen behöver dock inte upprätta en åtgärdsplan enligt 5 a kap. 5 § skollagen (2010:800) förrän den 1 januari 2026.

Ekonomiska konsekvenser

SKR delar inte utredningens bedömning av de ekonomiska konsekvenserna.

Det saknas tillräckliga beräkningsexempel för att belysa de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag. De föreslagna insatserna och åtgärderna bedöms ta tid och ekonomiska medel i anspråk inte enbart när planer etc. tas fram utan även i det fortsatta arbetet.

De beräkningar och konsekvenser som behöver belysas gäller till exempel utbildning av personal, information till elever och vårdnadshavare och personal samt rektorernas utökade ansvar.

Utökade ambitioner och uppdrag ska enligt finansieringsprincipen åtföljas av motsvarande finansiering. Otillräcklig finansiering riskerar att tvinga fram omprioriteringar av redan knappa resurser i form av både tid för rektorer, lärare, övrig personal samt ekonomiska medel.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande

*Reservation lämnades av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, **bilaga 1.***

*Reservation lämnades av Sverigedemokraterna, **bilaga 2.***

Styrelsen
2024-06-14

Reservation från Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna

Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Vi välkomnar att man nu tar krafttag för att öka tryggheten i samhället i stort och givetvis även i skolan. Det måste vara väldigt tydligt att det som är brottsligt utanför skolan är brottsligt även i skolan. En bra skolgång för alla är något i sig väldigt brottsförebyggande, men skolorna måste också involveras mer för att minska brottsligheten och rekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng. Trygga skolmiljöer är något som också som främjar barns och ungas utveckling och lärande.

Vi anser att SKR:s förslag till yttrande i många delar är balanserat och bra, t ex när det gäller behovet av ändringar i skollagen och läroplanerna och krav på nya dokument. Däremot anser vi att SKR ska tillstyrka förslagen om krav på polisanmälan vid misstanke om brott, att rektor under vissa omständigheter ska kunna besluta om undersökning av väskor för att stävja att någon försöker föra in vapen eller droger i skolan samt att obehöriga inte ska ha fritt tillträde till skolans områden. Det ger, tillsammans med andra mer förebyggande insatser som exempelvis skolsociala team, skolorna fler verktyg för att skapa trygga miljöer.

Det är viktigt att skolans kärnuppdrag – undervisning – värnas. Skolan kan aldrig ensam ställas till svars för det brottsförebyggande arbetet, utan det ska vara ett samspel mellan skolan, socialtjänst, polis och det civila samhället.

Styrelsen
2024-06-14

Reservation från Sverigedemokraterna

Skolor mot brott (SOU 2024:17)

Sverigedemokraterna yrkar på följande rödmarkerade förändringar ska införas i texten i ärendet.

Sammanfattning

- SKR **tillstyrker delvis** förslaget om att ett nytt kapitel införs i skollagen som innebär att skolväsendet ska arbeta brottsförebyggande.
- SKR **tillstyrker** förslaget om att det i skollagen införs bestämmelser som innebär att det på alla förskole- och skolenheter ska bedrivas ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete.
- SKR tillstyrker förslaget om särskilt stöd till skolor som är särskilt brottsbelastade och medverkar gärna i arbetet med hur ett sådant stöd skulle kunna utformas.
- SKR **tillstyrker** förslaget om att det i samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt även för de lagar och andra regler som gäller i samhället.
- SKR ställer sig **tillstyrker delvis** behovet av förändrad lagstiftning beträffande huvudmannens ansvar gällande beredskap att hantera allvarliga våldssituationer.
- SKR **tillstyrker, med tillägg**, förslaget om att det i skollagen införs bestämmelser som ger rektorn möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål.
- SKR ställer sig tveksamma till förslaget om att införa en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det vidtas åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till verksamhetens område.
- SKR **tillstyrker** att det införs en bestämmelse som reglerar skolans ansvar att polisanmäla vid misstanke om att en elev har begått ett brott.

□ SKR delar inte utredningens bedömning av de ekonomiska konsekvenserna.

Allmänna synpunkter

Skolan arbetar i stor utsträckning brottsförebyggande även om det brottsförebyggande syftet är sällan uttalat. Skolor och förskolor har stort fokus på områden som samverkan, trygghet och att motverka kränkande behandling, vilket i sig kan bidra till att förebygga brott. Lagstiftningen har stärkts både när det gäller kommunernas brottsförebyggande ansvar och samverkan.

För att säkerställa trygga och säkra skolmiljöer som främjar barn- och ungas utveckling på bästa sätt behöver alla skolor ha en fungerande samverkan med övriga aktörer, exempelvis polisen och socialtjänsten. Därigenom ökar chansen för att fånga upp elever med normbrytande beteende.

Det är dock viktigt att inte se det brottsförebyggande arbetet som en fristående del i arbetet med att främja en trygg och säker miljö för alla, utan som ett led i det bredare arbetet. **Detta motiverar även att utredningens förslag om att ett nytt kapitel införs i skollagen som innebär att skolväsendet ska arbeta brottsförebyggande tillstyrks.** En fördjupning av ordinarie samverkan kring individer som det finns oro kring, behöver ske, oavsett vad oron gäller, då det är samma aktörer som berörs, skolan, socialtjänsten och polisen. Skolans och förskolans arbete vid olika former av oro för elever kan delas in i olika faser, det förebyggande, främjande och åtgärdande.

En välfungerande lokal samverkan är grunden i det brottsförebyggande arbetet. I de fall det går att få samtycke från individens vårdnadshavare vid tidig oro eller mer akut oro kan berörda myndigheter och aktörer samlas och skapa en gemensam lägesbild i syfte att erbjuda och genomföra rätt insatser, från rätt aktör i rätt ordning.

SKR anser att det är mest resurseffektivt och ändamålsenligt att bygga **vidare** den lokala samverkan som redan finns. Genom samverkan, tillit och förståelse kan elever som riskerar att begå brott lättare identifieras, varigenom aktörerna tillsammans kan förhindra brottslig verksamhet.

16.2 Det finns behov av ett nytt kapitel i skollagen

Utredningens förslag: Ett nytt 5 a kapitel införs i skollagen (2010:800) som innebär att skolväsendet ska arbeta brottsförebyggande genom att

utföra vissa närmare beskrivna uppgifter samt ger skolväsendet både möjlighet och skyldighet att arbeta med vissa säkerhetsfrågor.

SKR tillstyrker delvis förslaget.

SKR anser att skolans roll i det brottsförebyggande arbetet primärt är att stödja eleverna att nå så långt som möjligt utifrån läroplanens mål. En förutsättning för att kunna fullgöra detta uppdrag är att skolan har möjlighet att fokusera på sitt kärnuppdrag. Skolor och förskolor behöver även få erforderligt stöd från andra offentliga verksamheter vid behov. I de frågor som detta betänkande behandlar är det främst socialtjänsten och polisen som bör arbeta i nära samarbete med förskolor och skolor.

Förskolor och skolor har dock en bra kännedom om de barn och unga som ligger i riskzon, eller på annat sätt är i behov av erforderligt stöd, och kan därför sätta in relevanta resurser tidigt.

I betänkandet finns förslag om att **skolan ska ha möjlighet till att utföra vissa arbetsuppgifter som idag utförs av polisen**, framför allt möjligheten att undersöka väskor och andra föremål. SKR vill betona vikten av att skolans resurser avsätts för att fullgöra skolans kärnuppdrag. I de fall där skolan är en arena för brottslighet eller rekrytering till brottslighet behöver skolan självklart arbeta med dessa frågor, i nära samverkan med till exempel polis och socialtjänst. Det bör dock åläggas huvudmannen att avgöra hur ett sådant arbete **bäst kan** utföras på varje förskola och skola.

SKR delar utredningens förslag att det behövs ett nytt kapitel i skollagen. De föreslagna bestämmelsernas skiftande karaktär talar enligt SKR för att de kan delas upp och placeras i olika kapitel i skollagen. Det anförs i betänkandet att förslagen har samma övergripande syfte att motverka brottslighet och tillförsäkra barn, elever och personal en trygg och säker skolmiljö. **Detta bör dock i största möjliga mån komplettera befintliga bestämmelser och kapitel i skollagen som har dessa övergripande syften. Ett nytt kapitel kan dock samtidigt betona vikten av att motverka brottslighet och skapa trygga och säkra skolmiljöer.**

SKR anser att det arbetssätt som beskrivs i utredningen för det brottsförebyggande arbetet har sådana likheter med arbetet mot kränkande behandling att dessa förslag **kan övervägas att bli placerade i 6 kap.** skollagen. Vissa andra bestämmelser, såsom förslagen om undersökning av väskor och polisanmälan har enligt SKR en sådan nära koppling till barnens och elevernas trygghet och studiero att de kan placeras i 5 kap.

skollagen. SKR:s övriga synpunkter på de nu nämnda förslagen följer nedan.

16.3 Skolan ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs bestämmelser som innebär att det på alla förskole- och skolenheter ska bedrivas ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. Det betyder att alla förskole- och skolenheter ska göra en kartläggning av den brottslighet som förekommer i samband med verksamheten. Resultatet av kartläggningen ska analyseras och sammanställas i en lägesbild. Med lägesbilden som underlag ska ställning tas till behovet av åtgärder för att förebygga brott i anslutning till verksamheten SOU 2024:17 Skolans ansvar för säkerhetsarbete och en åtgärdsplan upprättas. Minst en gång om året ska lägesbilden uppdateras och åtgärdsplanen följas upp.

Arbetet ska i den utsträckning som det är lämpligt integreras med annat liknande arbete som förskolorna, skolorna och fritidshemmen är skyldiga att utföra. Huvudmannen ansvarar för att arbetet blir utfört.

SKR tillstyrker förslaget.

Skolor och förskolor ingår i det arbete som för mindre än ett år sedan reglerades i lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Kommuner ska bidra till att samhällets samlade brottsförebyggande arbete bedrivs på ett effektivt sätt (2 §) genom att fullgöra de uppgifter som följer av denna lag.

Inom ramen för lagstiftningen ska kommunen ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område, som bland annat ska innehålla en kartläggning av brottsligheten, dess omfattning och konsekvenser (4 §). Med lägesbilden som underlag ska kommunen besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (5 §).

Som utredningen även framhåller finns det flera olika former av analys- och planeringsarbete av relevans för det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet. Skolan och förskolan ska bland annat bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete enligt skollagen och ett systematiskt arbetsmiljöarbete enligt arbetsmiljölagen. Det finns även ett ansvar att

förebygga kränkande behandling och diskriminering. Huvudmannen ska vidare säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa trygghet och studiero.

Med anledning av skolans befintliga ansvar, i kombination med den nya lagen om kommunernas brottsförebyggande arbete där skolan är en central samverkanspart, **välkomnar SKR kompletterande** regler om säkerhets- och brottsförebyggande arbete.

Skolor och förskolor deltar redan i det brottsförebyggande arbete som sker i kommunerna idag. I detta arbete kan ingå att årligen, eller vid behov, **genomföra** en sådan kartläggning och framtagande om handlingsplan som utredningen föreslår, ska ske vid huvudmannens förskolor och skolor.

Skolans huvudsakliga del i det brottsförebyggande arbetet är att utgå från hur skolan kan stötta individer med normbrytande beteende och andra riskfaktorer till att inte bli kriminella. **Trygga och säkra skolmiljöer är även en del av skolans uppgift.** Skolan är också delaktigt i det lokala samarbetet när det gäller geografiska utmaningar runt skolan. Det är polisens uppdrag att ta fram **en slags övergripande** kartläggning och lägesbild. I de fall polisen behöver ha uppgifter från skolan i detta arbete **ser SKR att skolan kan ha viktig information som kan hjälpa eleven.**

Skolans ansvar i det brottsförebyggande arbetet såväl på grupp- som individnivå, **handlar dels** om ett förebyggande arbete där skolans värdegrunds- och kunskapsuppdrag ingår. Det är viktigt att värna skolans kärnuppdrag då detta i sig är en skyddsfaktor mot kriminalitet. När det behövs särskilda åtgärder för enskilda individer bör dessa genomföras i samverkan med socialtjänst och polis så att skolan främst kan fokusera på att fullgöra sitt kärnuppdrag.

16.3.6 Skolorna ska stödjas och lägesbilderna ska följas upp nationellt

Utredningens förslag: Regeringen ska ge Brottsförebyggande rådet (Brå) och Statens skolverk i uppdrag att ta fram ett stödmaterial som beskriver hur förskolor, skolor och fritidshem på ett effektivt sätt kan genomföra det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbete som åläggs dem samt hur arbetet kan integreras med annat liknande arbete som de är skyldiga att utföra. Stödmaterialen ska också innehålla exempel på brottsförebyggande arbetssätt som kan vara särskilt relevanta ur ett skolperspektiv. Skolverket, Socialstyrelsen, Brå och Polismyndigheten ska därutöver ges i uppdrag att lämna förslag på hur ett operativt stöd till skolor som visar sig vara särskilt brottsbelastade kan utformas och fungera. Uppdraget ska samordnas av Skolverket.

Stödet ska ha formen av en insatsgrupp med möjlighet till anpassning vad gäller sammansättning och kompetenser beroende på behoven i det enskilda fallet. Regeringen ska ge Brå i uppdrag att göra sammanställningar av skolornas lägesbilder enligt den föreslagna regleringen eller ett urval av dem, analysera resultatet samt redovisa sina slutsatser utifrån det.

SKR tillstyrker förslaget om särskilt stöd till skolor som är särskilt brottsbelastade och medverkar gärna i arbetet med hur ett sådant stöd skulle kunna utformas. Ett sådant stöd måste framförallt involvera lokalpolisområdet. Olika lokalpolisområden arbetar på olika sätt och ett operativt stöd måste vara utformat utifrån lokala förutsättningar.

16.3.7 Vikten av att respektera samhällets lagar och regler ska uppmärksammas i utbildningen

Utredningens förslag: I samtliga läroplaner görs ett tillägg som förtydligar att utbildningen ska förmedla och förankra respekt även för de lagar och andra regler som gäller i samhället.

SKR tillstyrker förslaget. Detta ingår redan i skolans uppdrag, såväl i värdegrundsuppdraget som i kunskapsmålen, **vilket med fördel kan förtydligas.**

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som reglerar huvudmannens ansvar att se till att det på förskole- eller skolenheten bedrivs ett löpande arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer.

16.4.1 Det ska bedrivas ett arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det vid förskole- eller skolenheten finns en beredskapsplan för allvarliga våldssituationer.

16.4.2 Det ska finnas en beredskapsplan som anger de åtgärder som ska vidtas vid en våldssituation

Utredningens förslag: Statens skolverk ska tillsammans med Specialpedagogiska skolmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Polismyndigheten få i uppdrag att ta fram en vägledning för skolors arbete för att säkerställa en beredskap att hantera allvarliga våldssituationer. Vägledningen bör särskilt innefatta rekommendationer för hur övningar ska genomföras. Skolverket ska samordna uppdraget.

16.4.4 Skolverket, SPSM, MSB och Polismyndigheten ska få i uppdrag att ta fram en vägledning

Samlad bedömning gällande förslagen 16.4.1. och 16.4.2 och 16.4.4

SKR tillstyrker delvis behovet av förändrad lagstiftning.

SKR menar att det i stor utsträckning redan finns stöd i befintlig lagstiftning för de planer som föreslås och att det främst är implementering av dessa som behöver förbättras. Samtidigt är det väsentligt att det inte finns flera parallella planer.

Skollagen reglerar såväl förskolans och skolans tillsynsansvar som ansvar för barn och elevers hela förskole- och skolsituation. SKR menar att den föreslagna regleringen ingår i detta ansvar. Det finns en rad tänkbara situationer som kan förekomma i förskola och skola där personalen behöver ta hand om svåra situationer. Det är förenat med risker att omnämna några av dessa situationer i lagstiftning medan andra inte

nämns. SKR anser därmed att de övergripande formuleringar som finns i dagens regelverk är **delvis** tillfyllest, **men kan behöva förtydligas**.

När det gäller övningar, såsom utrymningar, anser SKR att det främst är personalen, **tillsammans med** eleverna, som bör genomföra sådana övningar; framför allt när det gäller yngre barn och elever.

Skolor bör ha en nära dialog med det lokalpolisområde de geografiskt befinner sig i, när det gäller arbetet med krisplaner etc. Denna dialog är också mycket viktig när det gäller exempelvis att identifiera säkra tillflyktsplatser, där planering måste ske tillsammans med polisen. Det är med allra största sannolikhet en polispatrull från insatspolisen som är först på plats vid en våldssituation och då behöver man ha samma kunskap om tillvägagångssätt med mera.

16.5.1 Skolan ska se till att obehöriga inte ges fritt tillträde till verksamhetens område

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som ålägger huvudmannen att se till att det på förskole eller skolenheten vidtas åtgärder för att obehöriga inte ska ges fritt tillträde till verksamhetens område under tid då verksamheten pågår.

SKR ställer sig tveksamma till utredningens förslag.

Skolan har redan idag en möjlighet att hindra obehöriga från tillträde, men enligt den enkät som utredningen genomfört, varierar det hur skolor arbetar med detta. Frågan är då om ytterligare lagstiftning är rätt åtgärd, eller om det snarare handlar om att implementera befintlig lagstiftning.

Det är viktigt att skolorna ser att de har reella möjligheter att förhindra att obehöriga ges fritt tillträde till verksamhetens område under tid då verksamheten pågår. Det måste handla om att stödja åtgärder som i det enskilda fallet är behövliga och möjliga.

Den lagtext som föreslås i betänkandet riskerar även att tolkas som ett krav på att varje möjlighet för en utomstående person att ta sig in på området undanröjs, varför SKR anser att det i lagtexten, i det fall förändringen genomförs ska förtydligas att ansvaret avser att *motverka* att obehöriga ges fritt tillträde. Det behöver också förtydligas vad skolan och huvudmannen ska göra om en obehörig person upptäcks på området.

I författningskommentaren anges att det, i det fall en obehörig person upptäcks på området, behöver vidtas åtgärder för att förmå denne att lämna området. Det behövs dock vägledning gällande vilka åtgärder som får vidtas, om bestämmelsen ger personalen utökade befogenheter eller vad som annars gäller.

16.5.2 Skolverket ska få i uppdrag att ta fram en vägledning

Utredningens förslag: Statens skolverk ska få ett uppdrag att ta fram en vägledning för hur skolor, förskolor och fritidshem kan arbeta för att begränsa obehöriga personers tillträde till förskole och skolområdet.

16.6.1 Möjligheten ska benämnas undersökning av väskor och andra föremål och bör regleras i skollagen

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs bestämmelser som ger rektorn inom grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan möjlighet att besluta om undersökning av väskor och andra föremål under vissa förutsättningar. Vidare anges att ändamålet med ett sådant beslut är att begränsa risken för allvarligare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten i skolan.

16.6.2 Undersökning av väskor ska kunna beslutas i vissa skolformer och får endast ske inom skolans område

Utredningens förslag: Undersökning av väskor och andra föremål ska kunna beslutas av rektorn för grundskolans högstadium, anpassade grundskolans högstadium, specialskolans högstadium, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. En sådan undersökning får endast ske inom skolans område.

16.6.3 Beslut om undersökning av väskor får fattas om det är nödvändigt för att begränsa risken för allvarligare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten, och ska avse en viss dag

Utredningens förslag: För att rektorn ska kunna fatta ett beslut om undersökning av väskor och andra föremål krävs det att det är nödvändigt för att begränsa risken för allvarigare ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten. Beslutet ska avse en viss dag.

Utredningens bedömning: Eleverna ska informeras om att beslut om undersökning av väskor har fattats på förhand, för att ge eleverna skälig tid att rätta sig efter beslutet. Informationsskyldigheten behöver inte regleras särskilt.

16.6.4 Vems väskor får undersökas?

Utredningens förslag: Undersökning av väskor och andra föremål som tillhör elever får ske.

16.6.5 Vad får undersökas?

Utredningens förslag: Undersökning får ske av väskor och andra föremål som elever har, eller har haft, med sig.

16.6.6 Vilka föremål ska eftersökas?

Utredningens förslag: Vid undersökningen ska sådana föremål som avses i 5 kap. 22 § skollagen (2010:800) eftersökas.

16.6.7 Ansvarig beslutsfattare

Utredningens förslag: Rektorn för respektive skolenhet ska besluta om och ansvara för genomförandet av undersökning av väskor och andra föremål som elever har, eller har haft, med sig. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta beslutet

16.6.8 Särskilt utsedd personal ska utföra undersökning av väskor

Utredningens förslag: Undersökning av väskor och andra föremål som någon har, eller har haft, med sig ska, om det inte möter hinder, utföras av personal som särskilt har utsetts av rektorn för uppgiften.

16.6.10 Hur ska föremål som hittas vid undersökning hanteras?

Utredningens bedömning: Om föremål hittas ska de kunna omhändertas enligt bestämmelserna i 5 kap. 22 och 23 §§ skollagen (2010:800).

16.6.11 Vad ska hända med elever som vägrar låta sin väska undersökas och elever som påträffas med föremål?

Utredningens förslag: Konsekvenser för elever i samband med undersökning av väskor bör hanteras enligt befintliga bestämmelser i 5 kap. skollagen. Utredningens bedömning: Det saknas behov av att införa en bestämmelse med hänvisning till specifika bestämmelser i skollagen.

16.6.12 Behov av närmare föreskrifter

Utredningens bedömning: Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, kan behöva meddela närmare föreskrifter om undersökning av väskor. Utredningens förslag: I skollagen införs en upplysningsbestämmelse om att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela verkställighetsföreskrifter.

16.6.13 Överklagande

Utredningens förslag: Beslut enligt de nya bestämmelserna om undersökning av väskor och andra föremål får inte överklagas. Utredningens bedömning: Det saknas behov av att införa en bestämmelse om detta.

16.6.14 Skolverket ges i uppdrag att ta fram stöd och följa upp tillämpningen

Utredningens förslag: Statens skolverk ska ges i uppdrag att förbereda skolor på möjligheten att besluta om undersökning av väskor enligt vårt förslag. Förberedelserna ska vara klara senast när de nya bestämmelserna

ska tillämpas första gången. I uppdraget bör bland annat ingå att säkerställa personalens kompetens och att ta fram stödmaterial för i vilka situationer och på vilket sätt undersökning av väskor får ske, så att elevers rättssäkerhet och integritet så långt det är möjligt värnas. Uppdraget ska utföras i samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten. Skolverket ska också ges i uppdrag att följa upp tillämpningen av regelverket

Samlad bedömning gällande förslagen 16.6.1 – 16.6.14

SKR tillstyrker delvis utredningens förslag.

SKR menar att förslaget om undersökning av väskor är en grannliga uppgift som **kräver sådan kompetens som poliser har**, men som inte kan avkrävas av skolans personal. **SKR anser att undersökning av väskor och andra föremål ska kunna utföras av annan personal, exempelvis väktare, som huvudmannen har rådighet över.**

SKR anser att skolan vid behov behöver stöd av polis för att agera i situationer då brott kan misstänkas, exempelvis när elever har farliga och/eller olämpliga föremål med sig.

Förslagen i betänkandet innebär att undersökningar av väskor ska genomföras utifrån generella indikatorer, vilket betyder att sådana undersökningar genomförs enligt generella beslut vid risk för allvarliga ordningsstörningar. Skolan ska ge information på förhand och beslutet ska avse en viss dag, och det är endast stickprovskontroller som ska genomföras. Det innebär dels att eleverna kan undvika att ta med otillåtna föremål just denna dag, dels att man inte kan utreda konkreta misstankar mot en särskild elev. Frågan är därmed om syftet att begränsa risken för ordningsstörningar eller upprätthålla säkerheten kan uppnås med de föreslagna åtgärderna. **SKR anser därför att beslut om inspektion av väskor och andra föremål inte ska vara förenat med krav av information på förhand till eleverna. Enskilda elevers integritet är underställd upprätthållandet av trygghet och säkerhet för personal och övriga elever.** Enligt förslaget ska rektorn kunna utse särskilda personer för detta uppdrag. SKR anser inte att någon av de yrkesgrupper som idag vanligen är anställda i skolan är lämplig för detta uppdrag, eller att det är skolans ansvar att anlita särskilda yrkesgrupper med just denna kompetens. SKR anser istället att skolans personal bör ha möjlighet att tillkalla polis, **eller annan personal som huvudmannen har till förfogande.** En sådan möjlighet

förutsätter att skolan har tillgång till relevant stöd från huvudmannen och polis vid behov.

Något tvångsinslag föreslås inte för elever som inte vill låta sin väska undersökas. Om en undersökning av väskan är frivillig för eleven, även efter att beslut om undersökning har fattats, finns det en uppenbar risk att det aktuella förslaget inte får den effekt som avses. Utredningen skriver att bestämmelserna i 5 kap. skollagen bör kunna tillämpas om en elev inte låter sina väskor undersökas. SKR menar att om förslaget ändå genomförs behöver det vara tydligt för både personal och elever vilka åtgärder som får vidtas om en elev inte vill låta sin väska undersökas och vilka följder det blir om ett otillåtet föremål påträffas. SKR anser att det behövs ytterligare analys och vägledning avseende på vilket sätt bestämmelserna i 5 kap. kan tillämpas och hur personalen får agera i situationer när elever inte vill låta sina väskor undersökas.

16.7 Skolan ges ett ansvar att polisanmäla vid misstanke om brott

Utredningens förslag: I skollagen (2010:800) införs en bestämmelse som reglerar skolans ansvar att polisanmäla vid misstanke om att en elev har begått ett brott.

16.7.1 Skolan ska anmäla till Polismyndigheten när en elev kan misstänkas för brott om inte övervägande skäl talar emot det

Utredningens förslag: Om en elev i förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen eller fritidshemmet kan misstänkas för att ha begått ett brott i samband med verksamheten ska rektorn anmäla händelsen till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det.

16.7.6 Uppgifter om brott kan skyddas av sekretess

Utredningens förslag: Om uppgifter om ett misstänkt brott skyddas av sekretess enligt 25 kap. 1–2 § OSL eller tystnadsplikt enligt 6 kap. 16 § patientsäkerhetslagen (2010:659) ska anmälningsskyldigheten endast gälla för sådana brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ OSL.

16.7.7 Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram allmänna råd kring bestämmelsens tillämpning

Utredningens förslag: Statens skolverk ska ges i uppdrag att ta fram allmänna råd för tillämpningen av bestämmelsen. Uppdraget ska också omfatta att ta fram vägledningar för andra åtgärder som skolan kan vidta vid misstankar om brott i samband med skolans verksamhet.

Skolverket ska även ges i uppdrag att i samråd med Polismyndigheten och Socialstyrelsen genomföra en uppföljning av hur bestämmelsen tillämpats av skolorna samt vilka eventuella konsekvenser den fått för Polismyndighetens och socialtjänstens verksamheter.

Samlad bedömning gällande förslagen 16.7 – 16.7.7

SKR tillstyrker delvis förslaget till en bestämmelse om polisanmälan.

Det finns otydligheter gällande bestämmelsen tillämpning. Detta gäller till exempel skyldighet att anmäla brott ”i samband med verksamheten” som är alltför vid jämfört med ”i verksamheten” som bör vara det enda som skolan kan ta ansvar för. Ytterligare otydligheter anges nedan.

SKR bedömer att **det är önskvärt** med polisanmälningar gällande alla brott som begås av elever – **oavsett ålder**. **SKR anser att det är viktigt att inte undanta brott från polisanmälan som begås av minderåriga. Vid behov kan Polismyndigheten överföra ärendet till socialtjänsten. Om rektor, eller annan personal på skola, får otydliga signaler kring när och om en polisanmälan ska upprättas kan leda till godtyckliga bedömningar där rättsliga frågor kan komma att avgöras i skolan.**

Det är av största vikt att skolan agerar även vid små våldshandlingar men frågan är vad som ska föras vidare, och till vem – vårdnadshavare, polis eller socialtjänst. SKR menar att det behöver vara tydligt vilken form av handlingar som ska polisanmälas och vilken effekt det kan ge. (En elev som biter en annan, en som viftar med armarna och slår till någon, till en regelrätt misshandel.) Om bestämmelsen genomförs behöver de allmänna råden vara tydliga för att motverka risken att ett stort antal anmälningar görs utan tillräcklig allvarlighetsgrad. Skolan behöver kunna avstyra bråk utan att polisanmäla, i de fall en polisanmälan bedöms leda till mer negativa effekter än vad situationen föranledde.

SKR anser även att det är något oklart vilka överväganden som ska göras när det gäller den föreslagna anmälningsskyldigheten och bestämmelsen i 1 kap. 10 § skollagen om att barnets bästa ska vara utgångspunkt i verksamhet enligt skollagen samt artikel 3 i barnkonventionen.

SKR **tillstyrker** att det ska införas en skyldighet för skolan att anmäla ett misstänkt brott som inte sker i verksamheten, även om individer som finns i verksamheten har begått dem. Förslaget att anmälningsskyldigheten omfattar brott som skett *i samband med verksamheten* innebär dock svåra gränsdragningsfrågor.

En sådan bred anmälningsskyldighet skulle kunna omfatta en rad händelser som sker utanför verksamheten, men där en elev begår ett brott mot en annan elev. Av betänkandet följer även att exempelvis kränkningar av en elev mot en annan elev på internet kan omfattas. SKR ifrågasätter om den föreslagna formuleringen riskerar att medföra komplexa överväganden. Om regeringen avser att gå vidare med lagförslaget bör en annan formulering övervägas. Utredningens förslag baseras på 31 § lag om särskilda bestämmelser för unga lagöverträdare.

Syftet med denna är att socialtjänsten ska ha möjlighet att få klarhet i brottsärenden där gärningspersonen inte är straffmyndig och då för att kunna sätta in rätt åtgärder. En effekt av förslaget om ökad användning av polisanmälan skulle bli att socialtjänsten blev uppmärksam på individen, vilket är positivt då det är viktigt med tidig upptäckt av normbrytande beteenden eller kriminella handlingar.

SKR anser att en analys behöver göras kring vilka konsekvenser bestämmelsen kan få i fråga om ansvar för brott, såsom tjänstefel för rektor, om någon polisanmälan inte görs. Det är värt att notera att bestämmelsen innebär ökad dokumentation och administration för skolan.

Om regeringen avser att gå vidare med förslaget anser SKR att ”övervägande skäl” ska bytas ut mot ”särskilda skäl”. Särskilda skäl är ett begrepp som används exempelvis i 32 c § folkbokföringslagen (underrättelse vid felaktig folkbokföring) och i annan lagstiftning och framstår därför som mer bekant än ”övervägande skäl”.

Undantagsbestämmelsen ska vara så enkel som möjligt att förstå.

Skolan är en del av kommunens brottsförebyggande arbete och det är av stor vikt att i den samverkan som sker med polis, socialtjänst, med flera informera beträffande misstanke om kriminella handlingar, när sådana uppstår.

Utredningens förslag: De föreslagna författningsbestämmelserna ska träda i kraft den 1 juli 2025. Huvudmannen behöver dock inte upprätta en åtgärdsplan enligt 5 a kap. 5 § skollagen (2010:800) förrän den 1 januari 2026.

Ekonomiska konsekvenser

SKR delar inte utredningens bedömning av de ekonomiska konsekvenserna.

Det saknas tillräckliga beräkningsexempel för att belysa de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag. De föreslagna insatserna och åtgärderna bedöms ta tid och ekonomiska medel i anspråk inte enbart när planer etc. tas fram utan även i det fortsatta arbetet.

De beräkningar och konsekvenser som behöver belysas gäller till exempel utbildning av personal, information till elever och vårdnadshavare och personal samt rektorernas utökade ansvar.

Utökade ambitioner och uppdrag ska enligt finansieringsprincipen åtföljas av motsvarande finansiering. Otillräcklig finansiering riskerar att tvinga fram omprioriteringar av redan knappa resurser i form av både tid för rektorer, lärare, övrig personal samt ekonomiska medel.